
Diagnosi de la ramaderia al Parc del Montnegre i el Corredor. El cas de les explotacions d'oví i cabrum

**Anna Cabré,
Vicenç Carabassa,
Xavier Crosas
i Cristina Madruga**

Resum

Amb la finalitat d'avaluar la situació del sector ramader al Parc del Montnegre i el Corredor (PMC), es realitza una anàlisi amb perspectiva històrica de la ramaderia a la zona, es descriu la situació de les explotacions ramaderes i s'aprofundeix en l'anàlisi de sostenibilitat de les explotacions d'oví i cabrum.

L'anàlisi històrica s'ha realitzat a partir de consultes als arxius municipals i a l'IDESCAT, documentació bibliogràfica i testimonis locals. Mitjançant enquestes als ramaders, s'ha confeccionat una fitxa descriptiva de cada explotació, així com l'anàlisi de sostenibilitat de les explotacions d'oví i cabrum, avaluant diversos indicadors referents a criteris de sostenibilitat ecològica, econòmica i sociocultural.

De l'anàlisi s'extreu que el Montnegre i el Corredor mai no havia estat una zona ramadera important, sinó basada en una economia agrosilvoramadera, que durant l'hivern acollia ramats d'oví i cabrum procedents majoritàriament dels Pirineus. Actualment, el sector ramader està en una situació crítica, ja que es tracta d'una activitat amb poca rendibilitat econòmica. En el sector oví i cabrum, la situació encara és més greu. Els aspectes econòmics i socioculturals d'aquestes explotacions fan molt difícil la seva continuïtat.

Paraules clau

Ramaderia, sostenibilitat, oví i cabrum, transhumància, Parc del Montnegre i el Corredor, pastura, biodiversitat, gestió forestal

Resumen

Diagnosis de la ganadería en el Parque del Montnegre y el Corredor. El caso de las explotaciones de ovino y cabrino

Con el objetivo de evaluar la situación del sector ganadero en el Parque del Montnegre y el Corredor (PMC), se hace un análisis con perspectiva histórica de la ganadería en la zona, se describe la situación de las explotaciones ganaderas y se profundiza en un análisis de sostenibilidad en las explotaciones de ovino y cabrino.

El análisis histórico se ha hecho a partir de consultas en los archivos municipales y en el IDESCAT, documentación bibliográfica y testimonios locales. Mediante encuestas a los ganaderos, se ha podido confeccionar una ficha descriptiva de cada explotación ganadera, así como el análisis de sostenibilidad de las explotaciones de ovino y cabrino, evaluando diversos indicadores referentes a la sostenibilidad ecológica, económica y sociocultural.

El análisis constata que la zona del PMC nunca fue una zona ganadera importante, sino basada en una economía agrosilvoganadera, que durante el invierno acogía rebaños de ovino y cabrino procedentes mayoritariamente de los Pirineos. Actualmente, el sector ganadero está en una situación crítica, al tratarse de actividades con poca rentabilidad económica. En el sector ovino y cabrino, la situación es aún más grave. Los aspectos económicos y socioculturales de las explotaciones hacen muy difícil su continuidad.

Palabras clave

Ganadería, sostenibilidad, ovino y cabrino, trashumancia, Parque del Montnegre y el Corredor, pastoreo, biodiversidad, gestión forestal

Abstract

Diagnosis of stock-breeding in the Parc del Montnegre i el Corredor. The case of exploitations of sheep and goats

With the aim of assessing the situation of the stock-breeding sector in the Parc del Montnegre i el Corredor (PMC), we have made an analysis with a historical perspective of stock-breeding in the zone, with a description of the situation of stock-breeding exploitation and an in-depth analysis of the sustainability of the sheep and goat exploitations.

We have made a historical analysis by consulting the municipal archives and the Statistical Institute of Catalonia (IDESCAT), bibliographical documentation and local accounts. Through questionnaires given to the stock-breeders, we have compiled a descriptive file for each exploitation and a sustainability analysis for the sheep and goat exploitations, assessing different indicators for ecological, economic and sociocultural sustainability criteria.

From this analysis it emerges that El Montnegre i el Corredor had never been a major stock-breeding zone, but rather based on an economy combining farming, forestry and stock-breeding, where flocks of sheep and goats came in winter, mostly from the Pyrenees. Today the stock-breeding sector is in a critical situation, since it is an unprofitable economic activity. In the sheep and goat sector, the situation is even more serious. The economic and sociocultural aspects of these exploitations make it very difficult for them to continue.

Keywords

Stock-breeding, sustainability, sheep and goats, seasonal migration, Parc del Montnegre i el Corredor, pasture, biodiversity, forestry management

Introducció

Tradicionalment, durant la temporada d'hivern, molts ramats d'ovelles i cabres baixaven dels Pirineus i travessaven el Montseny per pasturar a les planes de la Tordera i les muntanyes del Montnegre i el Corredor. Amb la pràctica desaparició d'aquesta activitat transhumant a mitjan segle xx, comencen a sorgir ramats propis de la zona, que hi pasturen durant tot l'any, aprofitant camps no cultivats, prats i grans extensions forestals. Aleshores els masos viuen d'una economia que integrava les activitats forestals, agrícoles i ramaderes en una mateixa explotació.

Els canvis socioeconòmics patits a partir dels anys seixanta deixen el sector primari en una situació decadent. Gran part de la població es desplaça cap als nuclis urbans i deixa el territori en una greu situació de despoblament, el que propicia un abandonament de les explotacions que, al mateix temps, provoca canvis ambientals importants.

L'estudi s'emmarca en la crisi que el sector primari està vivint des de fa anys i pretén fer una diagnosi de la situació del sector ramader al Parc del Montnegre i el Corredor (PMC), centrat especialment en els ramats d'oví i cabrum. Aquestes explotacions ramaderes són majoritàries i desenvolupen una funció ecològica important en el manteniment d'espais oberts i del bosc amb baixa càrrega de biomassa, afavoreixen la biodiversitat i ajuden a disminuir el risc d'incendi. En aquest sentit trobem els antecedents més importants en els estudis de J. Bartolomé *et al.* (1998, 2000 i 2002), sobre dieta d'ovelles i cabres, efectes de la pastura, i ramaderia i sostenibilitat al Parc del Montseny. D'aquest últim treball, se n'extreuen part dels indicadors utilitzats a l'hora de valorar la sostenibilitat de les explotacions d'oví i cabrum al PMC, amb algunes modificacions importants, sobretot pel que fa als indicadors de ramaderia ecològica. A partir dels 34 indicadors que finalment s'han utilitzat, s'ha valorat la sostenibilitat de les explotacions des de tres perspectives, les quals han permès d'obtenir una visió global: sostenibilitat ecològica, econòmica i sociocultural.

Aquest treball ha de servir per valorar la situació ramadera al PMC, determinar les conseqüències de l'activitat de pastura d'oví i cabrum, i proposar polítiques que donin continuïtat a aquesta activitat.

Materials i mètodes

S'ha estructurat la metodologia en tres fases:

Fase d'obtenció d'informació

Se segueixen dues línies de recerca per a l'obtenció d'informació històrica i actual. D'una banda s'ha fet una recerca de documentació bibliogràfica i cartogràfica, en centres de documentació del parc, biblioteques, administracions públiques i arxius municipals. En el cas dels arxius municipals, hem estudiat només sis municipis: Dosrius, Fogars de la Selva, Sant Celoni, Sant Iscle de Vallalta, Tordera i Vallgorguina, que engloben el 87% de l'àrea del PMC, tenint en compte les desviacions que això pot suposar, ja que gran part de la superfície d'aquests municipis no és parc. D'altra banda, el treball de camp ha estat indispensable per a l'obtenció de dades representatives del PMC, i ha consistit en entrevistes a experts de diversos àmbits i, principalment, entrevistes a ramaders i pastors, en les quals s'om-

plia una enquesta oberta per obtenir dades històriques de la ramaderia i la transhumància a la zona, i una enquesta tipificada per tenir dades descriptives de les explotacions actuals al PMC.

Fase de tractament de dades

S'ha reconstruït una evolució històrica de la ramaderia i la transhumància a la zona del Montnegre i el Corredor, utilitzant les dades dels censos ramaders històrics i de l'IDESCAT, juntament amb el testimoni de les persones de la zona entrevistades. Amb les dades de les enquestes als ramaders i a alguns pastors tipificades, s'ha realitzat una descripció de la situació ramadera al PMC mitjançant una fitxa per a cadascuna de les explotacions i un mapa amb la localització de totes les explotacions del PMC i una aproximació de les zones de pastura dels diferents ramats, a partir de la base cartogràfica de l'editorial Alpina.

Les dades referents a la ramaderia del sector oví i cabrum, s'han tractat amb més profunditat en una anàlisi de sostenibilitat de les explotacions, tenint en compte els tres criteris que la sostenibilitat mateixa engloba: l'ecològic, l'econòmic i el sociocultural. Per a cada un d'aquests tres criteris s'han tingut en compte una sèrie d'indicadors, que sumen un total de 34, i s'ha valorat si les explotacions complien cadascun dels requisits de l'indicador.

Pel que fa al *criteri de sostenibilitat ecològica* s'han tingut en compte indicadors de ramaderia ecològica, de diversitat, d'aprofitament òptim dels recursos naturals i de sostenibilitat energètica. S'ha considerat que la ramaderia ecològica és un bon indicador de sostenibilitat ecològica ja que segons la Unió Europea ha de complir: el màxim ús de la pastura, l'alimentació de xais i cabrits amb llet materna, l'ús de pinso ecològic, que l'edat en el moment del deslletament sigui superior als 45 dies, un mínim del 60% de farratges comuns, ja siguin segats o ensitjats, en l'aliment sec diari, presència d'espècies autòctones, l'ús no preventiu de medicaments al·lopàtics químics, espai de corral i de pati superior a 1,5 m² i 2,5 m² per cap d'oví o cabrum, respectivament. La sostenibilitat ecològica de les explotacions també inclou la biodiversitat, tant pel que fa a espècies animals del bestiar i vegetals dels cultius, com pel que fa a paisatge pel mosaic format per camps de conreu, prats naturals i bosc mixt. L'aprofitament òptim dels recursos naturals del parc és un indicador que reflecteix l'impacte que el ramat produeix sobre la superfície vegetal del parc. Es valora que es faci transterminància i/o transhumància o que la finca sigui totalment pasturable, pel major aprofitament que això suposa. També s'ha considerat com a indicador de sostenibilitat ecològica la sostenibilitat energètica de l'explotació, per la reducció d'emissions de gasos d'efecte hivernacle que suposa. D'una banda, s'ha avaluat l'aplicació d'energies alternatives, com l'energia solar; de l'altra, el fet que el ramader visqui a la mateixa explotació, i finalment, que es tinguin productes d'autoconsum.

Per al *criteri de sostenibilitat econòmica* de les explotacions d'oví i cabrum s'han analitzat tres indicadors: el capital del ramader (basat en la propietat de finques, de maquinària per treballar el camp i d'un ramat de més de 200 caps), la productivitat de l'explotació (considerant augments del ramat en els últims anys i la producció mínima anual de 0,5 xais o cabrits per ovella o cabra) i la supervivència econòmica del ramader gràcies a l'explotació (en-

tenent per explotació tant els guanys del ramat, com els de l'explotació forestal de la mateixa explotació ramadera, i també les subvencions que reben ja sigui per la primera activitat o per la segona).

El *criteri de sostenibilitat sociocultural* valora, d'una banda, la qualitat de vida dels propietaris de les explotacions, i de l'altra, la capacitat de supervivència de la tradició de les pràctiques ramaderes i de les explotacions. En el cas de l'indicador de qualitat de vida, s'han tingut en compte una sèrie de requisits considerats bàsics o mínims en la nostra societat actual, sobretot en una feina com la del ramader: tenir cotxe propi, aigua, electricitat, viure acompanyat (família/amics), fer vacances, viure en un lloc comunicat o en companyia d'altres masos. L'indicador de transmissió i recepció cultural reflecteix la continuïtat en el futur d'aquestes explotacions. La supervivència de les explotacions a curt termini es pot entreveure a través de les edats dels propietaris i de la continuïtat de l'explotació per tradició familiar. Els ramaders amb més de cinquanta anys d'edat haurien de tenir un successor que donés continuïtat a l'activitat. D'altra banda, els indicadors de supervivència cultural a llarg termini són els que asseguren la continuïtat de l'explotació en generacions futures: existència d'un successor, presència de generacions més joves treballant a l'explotació.

Fase final

S'ha procedit a extreure unes conclusions generals, desglossades en unes de més específiques. A partir d'aquí, tenint en compte tot el treball anterior, s'han proposat unes línies estratègiques a seguir, tant per part de l'Administració, com per part dels ramaders, per donar continuïtat al model de gestió ramadera integrat en el PMC.

Resultats

A continuació es comenten els resultats obtinguts, estructurats en els apartats d'anàlisi històrica, anàlisi de les explotacions ramaderes al PMC i anàlisi de sostenibilitat en les explotacions d'oví i cabrum.

Anàlisi històrica

La documentació trobada del final del segle XIX i primera meitat del XX constata que la zona del Montnegre i el Corredor *mai no ha estat una important zona ramadera*, amb finques que han integrat des de sempre, activitats forestals, agrícoles i ramaderes. En aquestes explotacions no ha estat una activitat principal, ja que s'ha dedicat bàsicament a l'autoconsum o al mercat local.

El bestiar de treball va anar desapareixent dels censos ramaders, sobretot durant la segona meitat del segle XX, per la mecanització de les explotacions agràries i l'aparició dels vehicles i la maquinària motoritzada. El mateix ha passat amb el bestiar utilitzat per al transport. Per aquest motiu la part important de l'anàlisi dels censos s'ha basat en el bestiar de reproducció i engreix.

En el sector boví, de carn i de llet, s'observa que durant la primera meitat de segle es produeix un increment del nombre de caps a tots els municipis, tot i que seguint dinàmiques diferents. En canvi, des del 1982 el *bestiar boví* ha sofert una *disminució del 44%*.

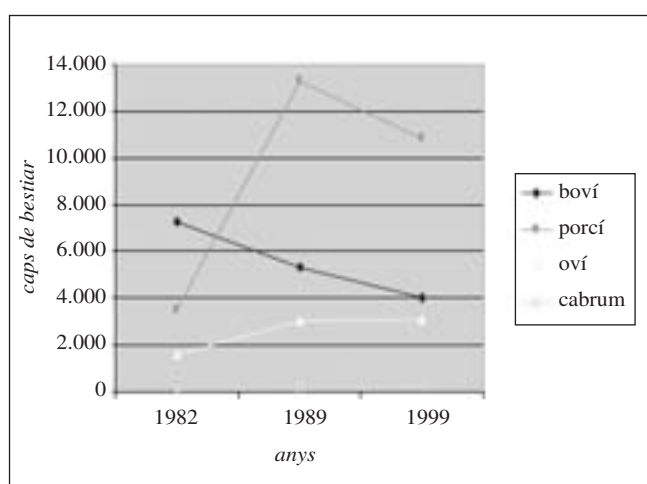
Quant al sector porcí, tot i l'augment dels anys 70-80, s'observen dinàmiques molt diverses en els municipis es-

tudiats durant els últims vint anys, que no ens permeten treure'n una visió conjunta, tot i que hi ha una disminució global des del 1989.

Respecte al bestiar oví per a reproducció i engreix, tots els municipis, tret de Fogars i Sant Iscle, incrementen el nombre de caps des del 1981. El cabrum, per contra, només s'incrementa al municipi de Tordera, i disminueix i fins i tot desapareix en alguns casos.

Tenint en compte l'aportació hivernal en el nombre de caps que suposava la transhumància, el nombre d'ovins i cabrum no ha augmentat respecte a les xifres de principi de segle XX sinó més aviat al contrari, ja que a través del fet transhumant, s'ha documentat que a principi del segle XX arribaven a la zona del PMC entre 3.000 i 5.000 caps d'oví, procedents dels Pirineus Orientals i del Prepirineu ri-pollès i berguedà.

Figura 1. Gràfic de l'evolució dels censos ramaders (1982-1999) en els sectors boví, porcí, oví i cabrum als sis municipis estudiats.

Finalment, el conillam i l'aviram disminueixen a tots els municipis en els darrers vint anys, tret de Sant Iscle de Vallalta on augmenten tots dos i de Tordera on augmenta l'aviram.

La crisi del món rural, amb l'abandó de les activitats tradicionals, ha fet deshabitar moltes masies i nuclis rurals i, en conseqüència, el territori ha quedat despoblat, el bosc s'ha expandit i densificat i s'han *perdut espais oberts* (BORRÀS, E. *et al.*, 2004). Aquests espais oberts són llocs de gran biodiversitat i necessaris per als ramats.

Anàlisi de les explotacions ramaderes al PMC

Al PMC hi ha, en total, deu explotacions ramaderes, però l'estudi n'ha inclòs tres més que hi realitzen la seva activitat temporalment (vegeu la taula 1 a la pàgina següent).

No s'ha tingut en compte el bestiar menor com són l'aviram i el conillam, present en el 90% de les masies habitades, bàsicament per a l'autoconsum, però sense cap explotació important al PMC.

Només *quatre explotacions són de tipus intensiu*, mentre que les nou d'oví i cabrum representen el model extensiu al PMC. La majoria d'aquests ramats són mixtos d'ovelles i cabres (78%), amb una mitjana de 336 ovelles i 23 cabres. És a dir que en un ramat mixt tipus hi ha el 6,4% de cabres, nombre que ha anat disminuint per la mala fama que tenen entre els propietaris forestals. Totes les explotacions intensives són monoespecífiques.

L'alimentació del bestiar boví i porcí establert a les ex-

Taula 1. Les explotacions al PMC i el bestiar total existent.

	Bestiar			
Masia	Tipus	Caps		Total al parc
Explotacions situades dins del PMC				
Ca l'Aulet	Vaques de llet	60	60	vaques de llet
Ca l'Oller	Vedelles	200	200	vedells
	Garrins	250	1.050	porcs
Can Mora	Garrines	800		
Can Bosc	Ovelles/marrà	230/7		
	Cabres/ bocs	6/1		
Can Gener	Ovelles/marrà	280/8		
Ca l'Illa	Ovelles/marrà	120/2	1.625	ovelles
	Cabres/ bocs	4/1	43	marrans
Can Nonell de la Serra	Ovelles/marrà	325/5	43	cabres
	Cabres/bocs	25/2	5	bocs
Can Portell	Ovelles/marrà	40/1		
Can Terrades	Ovelles/marrà	630/20		
	Cabres/ bocs	8/1		
Explotacions situades fora del PMC (temporalment dins del parc)				
Can Bibot	Ovelles/marrà	500/13		
Can Pica ¹	Cabres/ bocs	6/1		
Can Pla	Ovelles/marrà	300/7	29	ovelles
Can Draper ¹	Cabres/ bocs	30/2	116	marrans
			6	cabres
Can Soler	Ovelles/marrà	600/9		
Ca l'Agustí ¹	Cabres/ bocs	80/3		

1. Finques on tenen el corral quan van a pasturar dins del parc.

plotacions intensives del sector és pinso de cereals com a aliment base, però en el cas del boví sovint es reforça amb productes que els mateixos ramaders cultiven a la finca. Les vaques i els vedells també mengen farratge, a vegades verd però quasi sempre sec conservat en bales.

En canvi les ovelles i cabres del parc pasturen bosc, prats naturals i conreus. La major part del que mengen és fresc, tot i que en gairebé totes les explotacions en algun moment reforcen l'alimentació amb una mica de farratge sec o palla, i fins i tot pinso per als xais i cabrits.

La comercialització la realitzen, la major part de les explotacions (53%), a través de carnisers locals, totes ells del sector oví i cabrum, essent set de les nou explotacions d'aquest tipus. Unes altres tres explotacions venen el bestiar directament a l'escorxador, la de vedelles a través d'un negociant, i en el cas de les explotacions de porcs, totes dues estan integrades a empreses de la indústria porcina i, per tant, són aquestes les que fan les tasques de comercialització.

La situació de les explotacions és majoritàriament *perifèrica* a la zona de parc, amb accés ràpid a pobles propers. Només dues estan plenament a l'interior. En totes hi ha camps de cultiu, tal com exigeix la normativa del parc per a explotacions ramaderes, però només en el 46% dels casos es combina l'activitat ramadera amb la forestal.

La superfície total d'aquestes finques, considerant les finques dels corrals temporals per les explotacions de fora, és de 1.292 hectàrees, i els cultius en representen el 7,2%. En el cas de les explotacions d'oví i cabrum el

72,2% de la superfície forestal és pasturable. Amb tot, s'estima que es pastura entre el 15 i el 20% de la superfície del PMC.

La mitjana d'edat dels titulars de les explotacions és de 57 anys, la majoria del quals (83,3%) tenen una tradició familiar ramadera. Tot i així, el 69,2% no viuen a l'explotació, sinó a poblacions properes. A més a més, el 75% dels titulars viuen de rendes externes a l'explotació.

El 42% de les explotacions mantenen assalariats, normalment en situació precària. I pel que fa al sector oví i cabrum és interessant saber que els titulars són els mateixos pastors del ramat en el 55% dels casos.

Anàlisi de sostenibilitat a les explotacions d'oví i cabrum

S'ha intentat avaluar la sostenibilitat de les nou explotacions ramaderes d'oví i cabrum del parc. El resultat d'aquesta avaluació es mostra a continuació, seguint amb la divisió dels indicadors segons facin referència a la sostenibilitat ecològica, econòmica o sociocultural, per fer més entenedora aquesta valoració.

Indicadors de sostenibilitat ecològica: En general, el nombre d'explotacions que compleixen amb els diferents indicadors és elevat, exceptuant alguns punts molt concrets relacionats amb la ramaderia ecològica (pinsos i mida de corrals i patis), i l'ús de plaques solars. Es pot dir, per tant, que des del punt de vista ecològic les explotacions d'oví i cabrum al PMC són sostenibles, tot i que podrien

Taula 2. Compliment dels indicadors de sostenibilitat ecològica per part de les explotacions.

Indicadors de ramaderia ecològica	Nre. explotacions (9 = 100%)
Ús màxim de pastura	9
Alimentació dels xais i cabrits amb llet materna	9
Ús de pinso ecològic	0
Edat de desmamar > 1 mes i 15 dies	9
60% de material sec diari (farratges, segat o fenc)	9
Animals autòctons	9
Ús no preventiu de medicaments al·lopàtics químics	9
Corral amb >1,5 m ² /ovella o cabra	3
Pati > 2,5 m ² ovella o cabra	1 ¹
Indicadors de diversitat	Nre. explotacions
Diverses espècies animals (orientació productiva mixta)	7
Presència pastura, cultiu i bosc (paisatge mosaic)	4
> 2 tipus de cultiu	4
Presència de bosc mixt	9
Indicadors d'aprofitament òptim dels recursos naturals	Nre. explotacions
Transhumància o transterminància	4
Totalitat del bosc de la finca pasturable	5
Indicadors de sostenibilitat energètica	Nre. explotacions
Plaques solars	1
Viure a la finca (quan no es fa transhumància)	4
Tenir productes per a autoconsum	5

1. Es disposa d'informació de 8 explotacions.

millorar encara alguns aspectes (vegeu taula 2).

Les dades ens mostren com la certificació de ramaderia ecològica es podria aconseguir fàcilment, proporcionant pinso ecològic als xais i cabris i augmentant la superfície de corrals i patis.

Pel que fa al paisatge mosaic, que comprèn prats naturals, boscos i cultius, només el trobem en quatre de les nou explotacions, i els cultius i prats naturals (espais oberts) són els més difícils de trobar.

Pel que fa a l'aprofitament de pastures, cal destacar que quatre ramats realitzen moviments de bestiar en forma de transterminància, o fins i tot en el cas de Can Soler, de transhumància, des d'Arenys de Munt fins a Jaça de Cadí, i que en cinc de les finques el bosc és pasturable i, per tant, presenta una baixa càrrega de biomassa.

Finalment, la nota negativa la trobem en el *poc ús de les energies renovables*, i que en només quatre de les explotacions es viu a la finca.

Criteris de sostenibilitat econòmica: La majoria d'explotacions són poc rendibles i dependents de les subvencions, la qual cosa les converteix en activitats poc sostenibles des del punt de vista econòmic, tot i l'elevat compliment dels indicadors utilitzats (vegeu taula 3).

Tot i que la majoria d'explotacions disposen d'una finca pròpia, amb maquinària i un ramat de més de 200 caps amb una producció acceptable, en només dos casos poden viure sense rendes externes a l'explotació.

Taula 3. Compliment dels indicadors de sostenibilitat econòmica per part de les explotacions.

Indicadors de capital	Nre. explotacions (9 = 100%)
Tenir superfície pròpia	7
>200 caps ramaders	7
Tenir maquinària	7
Indicadors de productivitat	Nre. explotacions
Increment del cens en els últims anys	1 ¹
> 0,5 descendents/mare/any	8
Indicadors de supervivència econòmica	Nre. explotacions
Viure de l'explotació (ramat + finca + subvencions)	2

1. Es disposa d'informació de 8 explotacions.

Criteris de sostenibilitat sociocultural: Els ramaders, i sobretot els pastors, solen ser persones completament dedicades a la seva feina, moltes vegades solitàries i sense massa vida social; persones que sovint viuen al marge de la societat, amb dificultat per trobar un successor. Els indicadors de sostenibilitat sociocultural majoritàriament no es compleixen, a banda dels indicadors bàsics de qualitat de vida, per la qual cosa es considera una *activitat poc sostenible des del punt de vista sociocultural* (vegeu taula 4).

Els ramaders compleixen la majoria dels requisits pel que fa a qualitat de vida, uns indicadors molt bàsics en el context occidental. Cal destacar, però, el fet de les vacances laborals, ja que *només dues de les nou explotacions permeten fer vacances laborals als propietaris* (els pastors normalment no en fan mai).

Com es pot veure en la majoria de les explotacions els titulars tenen més de 50 anys, només una explotació té suc-

Taula 4. Compliment dels indicadors de sostenibilitat sociocultural per part de les explotacions.

Indicadors de qualitat de vida	Nre. explotacions (9 = 100%)
Cotxe propi	9
Electricitat	9
Aigua potable	9
Proximitat de la residència a altres zones habitades	8
Fer vacances	2
Residència compartida (familiars/amics)	8
Indicadors de transmissió i recepció cultural	Nre. explotacions
Titular < 50 anys	2
Successor assegurat	1
Existència de generacions més joves que treballin a l'explotació	2
Continuar en l'explotació per herència familiar	7

cessor assegurat, i només en dues de les nou explotacions hi ha familiars més joves que col·laboren en l'activitat.

Conclusions i estratègies de millora

L'anàlisi històrica ha permès evidenciar una reducció global de l'activitat ramadera a la zona del Montnegre i del Corredor durant la segona meitat del segle XX (seguint dinàmiques diferents segons el tipus de bestiar), així com un canvi en la tipologia de les explotacions. Fins als anys seixanta es troba una economia agrosilvoramadera d'auto-suficiència, amb més explotacions, major tipologia de bestiar i menor nombre de caps. Actualment, hi ha menys explotacions, especialitzades en un tipus de bestiar, amb més nombre de caps i regides per una economia de mercat. També s'ha pogut constatar la importància de la transhumància al Montnegre i al Corredor, i s'ha estimat entre 3.000 i 5.000 el nombre de caps d'oví i cabrum que hivernaven a la zona a principi de segle XX. Amb la decadència d'aquesta activitat transhumant sorgeixen ramats locals censats en els municipis del PMC.

Actualment, existeixen tretze explotacions ramaderes al PMC, tres de les quals hi són temporalment. Resulta difícil d'agrupar-les sota uns mateixos patrons, per l'heterogeneïtat de les seves característiques. Del total d'explotacions ramaderes, el 30% són de tipus *intensiu*, mentre que són majoria (70%), les explotacions *extensives*, totes d'oví, o d'oví i cabrum.

L'anàlisi del sector ramader alerta del *moment crític* que està patint una activitat amb *poca rendibilitat econòmica i amb dificultat de trobar successors*.

En l'anàlisi de sostenibilitat de les explotacions d'oví i cabrum, queda clara la *dificultat de continuar amb les explotacions a mitjà termini*. Són explotacions dependents de subvencions públiques, poc rentables i amb la impossibilitat d'adaptar el treball de l'explotació als canons socialment acceptats (vacances, quaranta hores setmanals...). La *transmissió cultural està en perill*, per la manca de successors i l'envelliment del sector, la qual cosa propicia la pèrdua d'una tradició i de coneixement popular. A més, hi ha *dificultat de trobar pastors*, per l'estil de vida que suposa, la poca acceptació social, i l'escassa remuneració econòmica. Els pocs pastors joves que continuen són estrangers i sense una tradició ramadera lli-

gada al país. Tot això en contraposició als bons resultats obtinguts pels indicadors de sostenibilitat ecològica pel que fa a l'ús òptim dels recursos naturals, al mosaic paisatgístic que mantenen, a l'afavoriment de la biodiversitat, a la descàrrega de biomassa en el sotabosc i a producció extensiva.

Per les característiques de les explotacions d'oví i cabrum, es considera *molt important el manteniment d'aquesta activitat al PMC*, tant per les múltiples funcions que hi realitza, com pel valor ambiental afegit que suposa aquesta activitat tan integrada en el territori (medi natural, història i cultura). Per això, es proposen unes línies estratègiques a seguir per part de les administracions i els ramaders, per afavorir la continuïtat d'aquesta activitat:

Línies estratègiques a seguir per les administracions: potenciar els ramats

a) Foment de la col·laboració entre propietaris forestals i ramaders, amb l'objectiu d'aprofitar la pastura com a eina de gestió forestal i fer més rentable tant la propietat forestal com el ramat mateix.

b) Concessió d'ajuts econòmics als ramats d'oví i cabrum, recompensant les funcions d'afavoriment de la biodiversitat, coneixement i vigilància del territori, i llegat de la tradició ramadera.

c) Flexibilització pel que fa a l'atorgament de permisos per a la millora o ampliació de les instal·lacions de les explotacions i per augmentar els espais oberts.

Línies estratègiques a seguir pels ramaders: millora de les explotacions

a) Regeneració del sector ramader amb gent jove que aportí un canvi de mentalitat, una modernització de les explotacions i l'adaptació al context social actual.

b) Col·laboració entre explotacions que es tradueixi en la creació d'una entitat o cooperativa que aconsegueixi unir esforços i defensar els interessos del sector.

c) Aconseguir el certificat de ramaderia ecològica, que no suposaria una inversió important. Es podria fer en explotacions puntuals, però per ser eficaç es proposa la creació d'una marca única d'etiqueta ecològica del Montnegre i el Corredor.

Bibliografia

ALBERT, J. *et al.* (2002). *Manual de agricultura y ganadería ecológica*. Madrid: Ed. Eumedia.
BARTOLOMÉ, J. *et al.* (2000). «Grazing alone is not enough to maintain landscape diversity in the Montseny Biosphere Reserve». *Agriculture Ecosystems & Environment*, 77.

BARTOLOMÉ, J. *et al.* (1998). «Diet selection by sheep and goats on Mediterranean heath-woodland range». *Journal of range management*.

BARTOLOMÉ, J.; MILÁN, M.J.; PLAIXATS, J. (2002). *Estudi de ramaderia i sostenibilitat al Parc Natural del Montseny*. Unitat d'Agricultura de la Facultat de Veterinària, UAB.

BOADA, M.; SAURÍ, D. (2002). *El cambio Global*. Barcelona: Rubes Editorial.

BORRÀS, E. *et al.* (2004). *Anàlisi i gestió dels recursos forestals del Parc del Montnegre i el Corredor*. UAB.

COORDINADORA DE ORGANIZACIONES DE AGRICULTURA Y GANADERÍA (2002). *La PAC en las producciones ganaderas*. Madrid.

COSTA, E. (1987). *Viatge amb els pastors transhumants*. Barcelona: Editorial Montblanc-Martín.

GARCÍA, M.A. (1990). *Guía de campo de las razas autóctonas de España*. Madrid: Alianza Editorial.

LLOVERA, J. (2002). *La vida al Montnegre*. Sant Celoni: Centre d'Estudis i Documentació del Baix Montseny.

PASCUAL, F. (1998). *La ramaderia a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

PORTALS, J. (1998). *El Montnegre, una història de mil anys*. Arenys de Mar: Llibreria El Set-ciències.

RIERA, J. (1991). «Entrevista a l'Antoni Soler, l'últim pastor d'Arenys». *Arenys*, 16. Arenys de Munt.

RASCHE, E. (2001). «Deu anys de gestió del Pla especial del Montnegre i el Corredor». *III Trobada d'Estudiosos del Montnegre i el Corredor*. Servei de Parcs Naturals. Diputació de Barcelona.

ROVIRA, R.; MIRALLES, F. (1999). *Camins de transhumància al Penedès i al Garraf. Aproximació a les velles carreteres per on els muntanyesos i els seus ramats baixaven dels Pirineus a la Marina*. Vilafranca: Associació Amics dels Camins Ramaders.

TORRES, J. (2003). *Apunts de transhumància*. Prats de Lluçanès: Solc.

VILÀ, J. (1950). «Una encuesta sobre la trashumancia en Cataluña». *Revista de la Estación de Estudios Pirenaicos-CSIC*, Saragossa.

VILARRASA, S. (1981). *La vida dels pastors*. Ripoll: Impremta Maideu, 2a edició.

VINYOLES, C.; LANAÓ, P. (1993). «Un viatge de més de 60 km quilòmetres del Montnegre a les Guàrdies». *Presència*, 1127. Girona.

ww2.grn.es/fmirall

www.diba.es/parcs/montnegre

www.gencat.net/darp

www.gencat.net/mediamb